

Följande text om vikten av att vi vuxna agerar när vi är oroliga är ett utdrag ur boken:

Boken kan beställas genom att mejla: pi@petteriarsson.com

Med hjälp av socialtjänsten

Alla människor bör, enligt socialtjänstlagen, kontakta socialtjänsten vid misstanke om att ett barn far illa. Ändå visar såväl forskning som erfarenhet att de flesta av oss inte agerar när vi är oroliga för ett barn.⁸ Kanske hamnar vi i funderingar kring om barnet verkligen blir hjälpt av att vi agerar eller om vår oro är befogad eller inte. Jag tror att vi alla behöver ställa oss frågan: Vad händer med mig när jag möter barn som jag misstänker far illa eller som jag är orolig för? Jag tror nämligen att nästan alla vill tänka att vi inte behöver förhålla oss till det här. Att just vi utgör det lysande undantaget från statistiken och att vi skulle agera modigt och klokt i relation till barn som väcker oro. Problemet är att nästan alla tänker likadant och då fastnar vi i en statistisk omöjlighet. Vi måste påminna oss om att barn som befinner sig i svårigheter kan påverkas allvarligt. Exempelvis visar studier att misshandel såväl som att bevittna våld kan påverka barnets dna. Skadorna på barnet är alltså inte bara på utsidan eller i form av psykiskt lidande utan också hjärnans tillväxt kan påverkas.⁹ Även försummelse eller andra brister i omvårdnaden över tid påverkar hjärnans utveckling och skadar barnets fysiska och psykiska hälsa i en mängd avseenden.¹⁰

Anmälningsskyldigheten regleras i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen. I det första stycket slår man fast att man som yrkesverksam är skyldig att genast anmäla till socialnämnden om man får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. I samma kapitel tydliggörs att man som privatperson bör göra en anmälan om man får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Samhället

⁸ Janson, 2001

⁹ Gospic, 2014

¹⁰ Center on the Developing Child at Harvard University, 2010, 2012

bygger på att vi hjälps åt att se och agera när vi är oroliga för hur barn mår och har det. Det kan vara viktigt att känna till att man inte behöver ha bevis för att ett barn far illa för att kunna göra en anmälan till socialtjänsten. Att ta reda på hur det ligger till och vilken hjälp som skulle kunna anses adekvat är socialtjänstens jobb.

När man vill förmedla oro för ett barn kan man ringa eller skriva till socialtjänsten där barnet bor och be om att få prata med en socialsekreterare som arbetar med barn och unga. I växeln, om man kommer till en sådan, kan man säga att det handlar om oro för ett barn eller en ungdom. Om man skriver är det bra om innehållet är så klart och tydligt som möjligt. Det behöver framgå varför man gör en anmälan just nu samt vad oron består i rent konkret. Som medmänniska har man också rätt att göra en orosanmälan helt anonymt. Viktigt är dock att det då inte finns information som gör att det framgår vem som gjort anmälan eftersom socialtjänsten i regel inte kan undanhålla sådan information. Det kan vara bra att tänka på att mod är viktigt även här. Om man är beredd att stå för sin anmälan underlättas nämligen socialtjänstens arbete betydligt och barnets möjlighet att få stöd ökar.

En anmälan till socialtjänsten handlar om att barnet och familjen ska få stöd, hjälp och ibland skydd. Anmälningsskyldighet är en form av hjälpskyldighet och när man ser det på det sättet känns det lättare. Vi har alla en skyldighet att försöka hjälpa till och det ansvaret måste vi hjälpas åt med och ta på stort allvar. Ändå kan ordet anmälan få oss att tänka på något annat, på straff som utdelas eller på polisanmälningar. Min erfarenhet är att situationer där vi behöver agera i relation till socialtjänsten kräver ett mått av mod, något man kanske inte alls tycker att man har. Jag minns ett tillfälle för några år sedan när Bris mottog ett

brev från en morförälder någonstans i landet. I brevet beskrevs barnbarnens situation. De bodde tillsammans med sin mamma som i perioder med hög belastning blev våldsamt mot sina barn och mårde mycket dåligt psykiskt. I brevet fanns barnens alla personuppgifter men i slutet av brevet stod det: »Ni får absolut inte agera på något sätt för då kommer min dotter att hindra mig från att träffa mina barnbarn.« Med brevet som utgångspunkt och tvärt emot brevskrivarens uttryckliga önskan gjorde jag en anmälan till socialtjänsten där barnen bodde. Det gick sedan ett par veckor innan Bris fick ett nytt brev från brevskrivaren, nu ställt direkt till mig. I brevet stod det att jag skulle veta att jag förstört morförälderns liv då hen inte längre fick träffa sina barnbarn. Trots många år i yrket ska jag erkänna att det är jobbigt när någon tycker att jag förstört deras liv. Men skulle jag ha gjort samma sak igen? Absolut! Min poäng är att detta med att agera på olika sätt i relation till barn i svårigheter ofta faller under sådant man, för att citera Jonatan och Skorpan Lejonhjärta, måste göra för att inte »vara en liten lort«.¹¹ Ofta krävs mod vi inte riktigt känner att vi har och ändå är det viktigt att vi agerar. Glöm inte att få allvarliga problem blir lösta av att vi vuxna ligger lågt. Att agera är inte enkelt, men en viktig funktion som hör till att vara medmänniska. I fall där vi inte ser någon omedelbar förbättring har vi i alla fall visat barnet att vi ser, vill och vågar agera. Oräkneliga erfarenheter från Bris vittnar om att när det väl blivit bättre för barnet har där längs vägen funnits vuxna som just vågat se och som agerat. En annan erfarenhet är att det i längden ofta är kombinationen av envisa insatser från familj, allmänhet och myndigheter som ger resultat när barnet befinner sig i allvarliga svårigheter.

¹¹ Lindgren, 1983

Jag har haft glädje av ytterligare ett par erfarenheter som jag har fått under åren på Bris när det handlar om att agera när man är orolig för ett barn. En sådan erfarenhet är att många barn som befinner sig i svåra situationer uppfattar sig svikna när vuxna har gått bakom deras rygg och lovat sådant de inte kunnat hålla eller agerat utan att prata med barnet. När vi är tydliga med våra tankar och bedömningar minskar risken för att barnet över tid ska uppfatta vårt agerande som kränkande. En annan erfarenhet är att många barn år efter år kontaktar Bris och säger: *Varför var det ingen som reagerade, ingen som gjorde något? De visste ju hur jag hade det?*

*Några sammanfattande tankar
– när marken gungar under fötterna*

Vi vill gärna kunna säga eller göra något som får det jobbiga att försvinna. När det inte går, och det gör det i regel inte när barnet befinner sig i en svår situation, kan det kännas som om vi inte kan göra någonting. Vi känner oss lätt maktlösa och den känslan vill vi inte gärna stanna kvar i. Det är viktigt att komma ihåg att varje liten sak som kan hjälpa barnet att förstå och förhålla sig till det som är, eller det som har hänt, liksom varje gest eller handling som minskar barnets ensamhet, innebär att vi gör någonting. En kopp varm choklad eller bekräftelse på att man vet räcker långt. Kraften i *jag vet vad som har hänt* ska inte underskattas.

Glöm inte heller att vi människor påverkas på ett genomgripande sätt av svåra saker. Humör, lyhördhet och koncentrationsförmåga påverkas och det gäller inte bara för barn utan är något vi alla kan behöva påminna oss om. Det är därför extra viktigt att barnet inte lämnas ensamt med det som är svårt när vi vuxna befinner oss i kris av något slag. Det hör nämligen till att våra

förmågor tillfälligt sjunker och det gäller även hur vi fungerar som föräldrar. Att skapa förutsättningar för barnet att möta andra vuxna som kan stötta och bidra till trygghet och hopp är en välkänd skyddsfaktor för barn som befinner sig i svårigheter.¹² När det är möjligt får vi påminna oss om att dra ner på tempo och ambition en smula när jobbiga saker händer. Vi behöver helt enkelt vara lite varsammare med oss själva i svåra perioder i livet. Min erfarenhet är att barn och vuxna ibland går lite i otakt när det gäller reaktioner i samband med svåra saker. Förbered dig på att somliga saker i barnets reaktioner blir mindre starka än vad du föreställt dig medan annat blir mer intensivt och under längre tid. Om vi har som ledstjärna att med utgångspunkt i ålder och mognad försöka underlätta för barnet att förstå det som händer och följa barnets tempo är det en klok grund.

Inget är viktigare än att vara nära dem som är nära och kära när vi människor befinner oss i olika slags svårigheter. Det och att be om hjälp av proffs när man är orolig är viktigare än nästan allt. Om man därtill försöker lägga till tålmod och mod har man goda förutsättningar för att underlätta för barn att möta perioder i livet när marken gungar under fötterna. Vi behöver hjälpas åt att se och agera när vi är oroliga för hur ett barn mår och har det.

¹² Goldstein & Brooks, 2013